

Sylvia Frank

GALA, și DALÍ

POVEȘTEA UNEI IUBIRI

Traducere din limba germană de
MIHAI UNGHEANU

NEMIRA

PARTEA ÎNTÂI

CAPITOLUL 1

Cadaqués, 1929

— Vai, cum duhnește a pește!

Gala deschise fără tragere de inimă ușa automobilului, scoțându-și piciorul drept încălțat cu un pantof escarpen elegant din catifea, împodobit pe căpută cu o cataramă din aur. Când tocul atinse pavajul, încercând să găsească un punct de sprijin pe suprafața denivelată, se auzi un scrâșnet, parcă. Apoi ieși din automobil și își netezi costumul de călătorie alb-negru, privind de jur împrejur, cu chipul ascuns de borul larg al pălăriei.

Oftă adânc.

Drumul cu mașina se dovedise o tortură de neînchipuit, deși trebuia să recunoască: existase și o parte a călătoriei care fusese, oarecum, agreabilă. În bucata franceză a Cataloniei, Gala se bucurase de culorile podgoriilor și ale livezilor de piersici și caise. Dar, imediat după trecerea graniței, priveliștea se schimbase și avusese impresia că trecuseră nu doar într-o altă țară, ci că parcurgeau un peisaj preschimbat în mod monstruos. Pintenii Pirineilor se transformaseră într-un podiș nesfârșit, traversat de șiruri infinite de dealuri, care, în soarele arzător, îi ofereau un tablou abrupt, monoton. În mod inexplicabil, peisajul i se părea respingător și impunător, în același timp.

Soțul ei, Paul Éluard, care acum era atât de obosit, încât își închisese strâns ochii și se odihnea cu fruntea pe volan, nu părea afectat de căldura dogoritoare și de vuietul motorului. Mâncelile suflecate ale cămășii îi expuneau privirii brațele bronzate. Gala examinează liniile regulate ale chipului său. Ochii și buzele arcuite îi confereau un aer tineresc, în ciuda celor 34 de ani ai săi. De fapt, înfățișarea lui se schimbase prea puțin în ultima vreme. Aceiași ochi albaștri cam prea apropiați, același nas drept cu o linie aristocratică, aceleași riduri melancolice în jurul gurii... Numai pieptănătura era puțin diferită: o linie mai înaltă a părului înlocuise cărarea pe care o avea de pe vremea când se cunoscuseră, cu șaisprezece ani în urmă, pe când erau amândoi doar niște adolescenți, la sanatoriul pentru cei bolnavi de tuberculoză din Clavadel, de lângă Davos, din Elveția.

În timpul călătoriei, Gala deschisese geamul, lăsând astfel să intre în automobil praful și mirosul de pământ uscat. La poalele munților puteau fi văzute terasele consolidate cu ziduri joase din piatră acoperite cu un soi de mușchi arămiu, pe care cândva se înălțaseră vrejurile de viță-de-vie. Filoxera însă distrusese viile, așa că aceste ziduri fuseseră abandonate, iar pământul de sub ele se degrada în mod vizibil, fiind lăsat pradă singurelor plante care mai puteau crește pe un astfel de sol: ciulini, fenicul și măslini cioturoși.

Emoționați, dar și tensionați, în timpul călătoriei, cei doi soți se străduiseră din răspuțeri să vadă marea, dar, ori de câte ori credeau că au zărit-o, peticul albastru care le apăruse vederii se dovedea a fi doar un petic de cer strivit între două dealuri sterpe, solzoase. Uneori, reușeau să întrezărească, ici, colo, câte o gospodărie. Aproape de drum, casele construite din piatră neprelucrată se ghemuiau, parcă, pe un povârniș, copleșite de povara focului arzător al soarelui și torturate de biciuirea vântului de munte.

Când au ajuns pe coastă, după ce lăsaseră în urmă drumul care îi dusesese la poalele muntelui, cu serpentinele lui periculoase în ac,

Gala a fost nevoită să admită că, deși ajunseseră la malul mării, acele meleaguri tot nu izbuteau deloc să o farmece în vreun fel. Apoi își ridică privirea din caldarâm și își aruncă ochii de jur împrejurul locului micuț în care se aflau, loc a cărui singură atracție o reprezenta un șir de copaci pe jumătate uscați, de lângă care pornea direct către o plajă pietroasă un drum nisipos îngust și brăzdat. Canicula devenise insuportabilă și pe stradă nu era niciun suflet. Locul părea complet abandonat. Numai câteva bărci pescărești zăceau pe pietrișul rotunjit de acțiunea apei, iar în spatele acestei plaje, în golf, licărea Marea Mediterană, cuprinsă într-o arie largă delimitată de două fâșii de pământ plate. Gala își întoarse capul. Intui că orașul vechi se afla acolo unde, pe marginea falezei, casele văruiate în alb se înșirau în bătaia luminii nemilostiv de strălucitoare a soarelui. Putea să distingă deja biserica și turnul ei cu ceas. Spre deosebire de Paris, clădirile de aici păreau a fi construcții în miniatură, încastrate unele în celelalte. Ei i se păreau străine, într-un mod ciudat. Impresiile pe care i le trezeau erau aceleași pe care i le-ar fi stârnit niște imagini onirice sau dintr-o amintire, contururile estomplate ale unei realități demult apuse.

Gala strânse din buze. „Ce loc deznădăduit și dezolant!“ își zise. „Un loc cu adevărat uitat de Dumnezeu.“ Simți cum începea să se înfurie și îi aruncă lui Paul o privire plină de mânie. Apoi își trase la piept geanta și lăsă ușa automobilului să se închidă singură. Era pe punctul de a-și manifesta supărarea, dar se abținu. De ce se lăsase convinsă să vină să își petreacă vacanța într-un orașel izolat, de la capătul lumii? Ar fi trebuit să se afle într-o cafenea elegantă din Lugano sau să hoinărească de-a lungul malului de nord al lacului Maggiore!

Se înțelegea de la sine că știa motivele pentru care întreprindeau această călătorie. Paul i le expusese în amănunțime în locuința lor din Montmartre. Îi explicase că stilul de viață extravagant era de vină pentru situația lor financiară proastă, pentru sărăcia

care-i măcina. Colecția lui de artă scumpă și garderoba ei de haine *haute couture* erau țintele directe ale criticii sale. Fiindcă amândoi erau oameni cheltuitori, explicase el, le era imposibil să se adapteze noilor circumstanțe. Gala știa însă prea bine că toate argumentele lui exprimaseră adevărul doar pe jumătate. Criza economică mondială produsese, cu adevărat, scăderea drastică a averii lui, înjumătățind peste noapte prețul acțiunilor și al titlurilor de valoare pe care poetul le deținea. Iar înțelegerea acestui adevărat nerostit de soțul său o făcuse să resimtă pălăvrăgeala acestuia despre viața de lux dusă fără frâu și despre banii pierduți din cauza acesteia ca pe o nedreptate, ba, mai mult, ca pe o mojie în toată puterea cuvântului.

Iritată, își pescui rujul din geantă, îi desfăcu apoi capacul aurit și se aplecă spre una din oglinzile retrovizoare. Călătoria lăsase urme clare, iar Gala era obosită și transpirată. I se părea că ies în evidență, mai mult decât de obicei, tocmai acele trăsături care îi plăceau cel mai puțin: pomeții lungi și bărbia puternică. Doi ochi încercânați o priveau încordat. Își concentrează cu hotărâre privirea asupra gurii, asupra buzelor senzuale, pe care le dădu cu ruj, apoi le supse rapid și le strânse cu putere, pentru a le reda voluptatea. Abia când termină acest mic ritual se ridică din nou în picioare.

Formal, ea respectase hotărârea lui Paul de a călători la Cadaqués. Însă, nici în acel moment și nici pe drum, nu înțelesese motivul pentru care Paul alesese acel loc pentru întreprinderea sa scriitoricească. De ce spera că în locul acela uitat de lume și care puțea a pește o să reușească să-și depășească blocajul creativ? Poate că el căzuse pradă iluziei că spiritul straniu al aceluia cătun catalan o să-l inspire?

Gala își ridică disprețuitor o sprânceană și se uită la soțul ei, care se întindea lângă automobil, în timp ce privirea lui aluneca peste fațada clasică a clădirii în fața căreia se opriseră. Gala dădu

din cap în mod imperceptibil. Ea știa că ceea ce îl inspira pe Paul în crearea de noi capodopere lirice erau exclusiv femeile atrăgătoare și suspansul unei legături erotice (extraconjugale, firește); însă nu își închipuia că vreo femeie cât de cât interesantă ar putea trăi în Cadaqués.

— Mergem? o întrebă Paul, în timp ce arăta către intrarea clădirii, care, conform inscripției de pe un panou de deasupra intrării, era Hotelul Fonda Miramar.

Holul hotelului era foarte mic și mobilat cu austeritate: doar câteva scaune în jurul unei mese de lemn. Pe peretele opus, așezată sub o oglindă spălăcită, dar cu ramă aurită, se afla o canapea cu brațe laterale late și vâjnoase, cu perne grele matlasate și cu franjuri lungi.

Paul se îndreptă către teigheaua lustruită a recepției hotelului, unde un bărbat de vârstă mijlocie își ridică surprins privirea către el.

— *Bonjour!* „Bună ziua!“ îl salută Paul în franceză.

— *Buen dia!* i se răspunse în catalană.

— Corect, așa se zice în aceste locuri! zâmbi Paul jovial. E deschis la dumneavoastră?

— *Si.*

— Cât pe ce să cred că nu, zise Paul, arătând cu degetul mare peste umăr, însă neindicând o direcție clară. Pe-afară nu-i picior de om.

— *Siesta, señor.*

— Aha!

Gala observă cum bărbatul închise domol ziarul, îl înfășură și îl puse deoparte. Omul purta o cămașă albă largă, cu mânecile evazate. Părul pieptănat peste cap strălucea a pomadă.

— Dumneavoastră nu vă faceți siesta? îl întrebă Paul pe recepționar.

Bărbatul se uită la Paul și ridică din umeri.

— Noi suntem un hotel, declară el fără a răspunde la întrebare. Dumneavoastră sunteți oaspeți?

— Tocmai am sosit.

Paul își sprijini brațele de tejghea. Ceva din atitudinea lui căpătă un aspect imperios.

— Paul Éluard, am rezervat un apartament la dumneavoastră. Pentru trei persoane.

Bărbatul își plecă ochii asupra unui catastif gros, care stătea deschis în fața lui. Imediat puse arătătorul pe rezervarea din registru.

— *Si, señor* Éluard. Apoi își înalță capul: Aici, la noi, la Miramar, nu există apartamente. Acest lucru vi l-am comunicat.

— Chiar așa?

Paul făcu un schimb rapid de priviri cu Gala. O umbră alunecă pe chipul ei, lucru pe care hotelierul îl observă.

— Se înțelege că v-am rezervat camera cea mai bună pe care o avem, se grăbi să o asigure. Cu priveliște la mare și la plajă. Ezită un pic: Copilul dumneavoastră va avea propria cameră. Să nu vă faceți griji, va fi alături de dumneavoastră.

Apoi amuți, privirea lui oscilând cu deosebită curiozitate între Paul și Gala, apoi către intrarea hotelului. Gala înțelese.

— Fata noastră va sosi mai târziu.

Hotelierului îi fu de ajuns răspunsul. Își făcu o notiță, se întoarse, scoase o cheie și o puse pe tejghea.

— Ce pot să mai fac pentru dumneavoastră?

— Un aperitiv nu ar strica.

— Cu multă plăcere! Ce să fie?

— Șampanie! Cu gheață.

— O alegere excelentă.

Hotelierul apăsă butonul unei sonerii și dispăru în spatele unei uși.

Paul scoase un pachet strivit de țigări Gauloise din buzunarul de la pantaloni.

— Doar îți place șampania, dragă, nu-i așa? își întrebă soția, punându-și o țigară între buze și scoțând apoi un chibrit.

Gala dădu nehotărâtă din cap. Cu un gest degajat, Paul duse flacăra la țigara pe care o aprinse cu un sunet ca un pârâit. Gala dădu din cap fără convingere, nehotărâtă. Hotelierul se întoarse cu o frapieră ce conținea o sticlă de șampanie, pe care o desfăcu, turnând în două pahare subțiri de cristal. Băutura de culoarea chihlimbarului spumega în pahar și pișca la limbă. Paul îi întinse un pahar Galei ciocni cu ea, apoi se întoarse din nou către hotelier.

— Pare să fie un locșor draguț aici!

— Da, și nouă ni se pare așa. Ce vânt vă aduce pe la noi?

— Prospețimea verii. Luna august e de nesuportat în Paris.

Gala încetă să îi mai asculte. Privi prin ușa îngustă afară, unde aerul tremura parcă din cauza caniculei. În depărtare apărură pe neașteptate două femei, una mai vârstnică, alta mai tânără, prinse într-o conversație. Umbrele lor cădeau pe nisipul roșu. La fiecare pas, fustele largi, făcute dintr-un material zdravăn, li se întindeau și li se strângeau parcă asemenea unor evantaie care prindeau razele soarelui. Ambele femei sprijineau cu mâinile întinse câte o amforă verde-închis, fiecare fiind susținută pe creștet de câte o perniță. Gala mai zăbovi o clipă cu privirea după ce femeile dispărură din peisajul său, ca și cum ar fi așteptat ca ele să se reîntoarcă. Dar perspectiva limitată, decupată de cadrul ușii, oferea mereu doar același peisaj al plajei pline de grohotiș, al prorei unei bărci de pescuit, al stâncilor din fundal și al cerului de un albastru spălăcit. Brusc, o cuprinse nerăbdarea. Paul încă stătea la taclale cu hotelierul, și ei i se părea că lui îi plăcea acest lucru.

Fumul țigării însă îi îngreuna respirația Galei. Înghiți și restul de șampanie și se luptă cu impulsul de a o lua la fugă imediat spre automobil, de a se sui la volan și de a pleca fără nicio explicație. Ea, una, nu voia deloc să stea în acel loc ales de Paul. Nu acolo dorea să își petreacă vacanța. De ce nu putea Paul să priceapă atâta lucru? Răspunsul pe care și-l dădu fu pe atât de simplu pe cât era de surprinzător: pentru că nu îl interesa.

Gala puse paharul de șampanie pe tejghea.

— Paul! strigă ea, bătându-l pe umăr și așteptând, nerăbdătoare, până când cei doi bărbați își întrerupseră conversația și Paul catadicsi să o ia în seamă. Aș dori să văd camera! rosti.

Grijuliu, hotelierul îi făcu un semn discret cu capul, întinse mâna după pahar, apoi, întorcându-și capul peste umăr, strigă un nume în direcția holului cufundat în penumbră din spatele recepției. Imediat apărură un băiat în vârstă de 13 ani, în mod vizibil, fiul hotelierului. Acesta îi salută pe oaspeți în mod politicos cu o înclinare a capului. Îi duse apoi în susul unei scări din piatră cu o balustradă din fier. Parcurseră un hol umbrit, trecând pe lângă trei uși încuiate. La capătul holului tânărul se opri în fața unei uși de un verde ca de limetă, după care luă cheia și o deschise cu putere. Înainte de a intra cu pași repezi înăuntru, înainte de a deschide ușile de la balcon și ferestrele, tânărul ezită, de parcă ar fi trebuit să se asigure că nu îl paște niciun pericol în liniștea care îl întâmpină. Într-o clipită, lumina strălucitoare a soarelui conferi tuturor obiectelor o patină aurită, creând impresia că încăperea s-ar fi transformat dintr-o clipă în alta.

Camera părea să fie ocupată aproape în întregime de un pat dublu imens, acoperit cu un așternut alb de in și cu o pătură roșie aruncată la capătul său. Se mai zărea însă și un șifonier baroc, de un maroniu-închis. Între cele două uși din sticlă ale balconului se aflau două fotolii decorate cu modele albastre și o măsuță de cafea de înălțime medie, pe care trona un sfeșnic cu patru brațe. Rogojini în culori stridente împodobeau podeaua din piatră. Tânărul arătă către un colț al camerei, unde pereții erau placați cu faianță verde-deschis și unde două ligheane fuseseră fixate într-o placă de marmură de pe dulăpiorul care conținea toate cele necesare igienei.

— Pentru că în camere nu este apă curentă, vasul cu apă va fi umplut de către noi de mai multe ori pe zi, declară el cu o mină importantă.

— Și dacă vreau să fac o baie? întrebă Gala, nervoasă, fiindcă nu-i scăpaseră picăturile de apă și petele de toate soiurile care mânjeau faianța și nici umezeala de pe podea și bănuise că toate nu puteau proveni decât dintr-o băltoacă de apă care se tot producea cu regularitate.

Fiul hotelierului făcu câțiva pași către Gala, cu o atitudine ce denota conștiința datoriei sale profesionale, și i se adresă:

— Acest lucru este oricând posibil, *señora*. În hotelul nostru există o cameră de baie separată, exclusiv pentru oaspeți. Pentru a putea face uz de aceasta, trebuie doar să anunțați înainte la recepție, pentru a o putea rezerva pentru dumneavoastră la timp și pentru a o putea încălzi.

Apoi amuți și îi evită privirea. Înainte ca Gala să îi dea vreun răspuns usturător, Paul preluă inițiativa: scoase o bancnotă din buzunar și i-o dădu tânărului.

— Fiți drăguț și aveți grijă de bagajele noastre! spuse el și îl îndrumă cu blândețe afară din cameră.

— Vă stau la dispoziție oricând, domnule! răspunse băiatul.

După ce închise ușa, Paul rămase nehotărât în mijlocul încăperii. Fără a rosti vreun cuvânt, Gala își aruncă poșeta pe pat, apucă unul din fotoliile de lângă măsuța de cafea și îl împinse de spătar cu zgomot lângă pat.

— Ce faci acolo?

Ea ridică scurt capul.

— Tu vrei să scrii, dar în firida din peretele de lângă ușă e prea întuneric, așa că n-o să vezi nimic.

Paul dădu din cap aprobator. Gala percepea în continuare mai acut și mai exact decât el ceea ce îi făcea lui bine. El se hotărî rapid, puse sfeșnicul pe podea, întinse mâna după măsuța de cafea, o puse pe cel de-al doilea fotoliu și le dădu laoparte. După aceea, amândoi apucară biroul masiv din cameră și îl mutară în fața ferestrei. Deodată la ușă se auziră ciocănituri, iar Paul se duse să ia bagajele

aduse de hotelier și de fiul său. În acest timp Gala se așeză la birou și examinează suprafața acestuia. Avea o strălucire mată, dând impresia că e nefolosit, aproape ca nou. Când se aplecă și deschise succesiv cele trei sertare, crezu că simte inconfundabilul miros de lemn proaspăt încheiat. În sertare nu dădu decât peste câteva foi de hârtie cu antetul hotelului, o Biblie și un pachet cu lumânări. Goli cele două sertare de sus, pe care le rezervă exclusiv pentru ciornele poeziilor lui Paul, iar hârtiile cu antet și Biblia le puse în ultimul sertăraș. Apoi se uită la Paul și se îndreptă spre el. Acesta stătea cumva dezorientat lângă grămadă de bagaje care se ridicase în mijlocul camerei. În această grămadă se găseau: o valiză de călătorie cu colțurile nituite, două geți de voiaj, diverse cutii și cutiuțe din carton ce conțineau, așa cum știa Gala, pe lângă diverse pălării și accesorii de modă, mașina de scris a soțului ei și hârtia de scris necesară activității creatoare. Ordonarea întregii harababuri de bagaje însemna o pierdere mare de timp, așa că Paul se pregătea să deschidă valiza mare.

Pe durata acestei șederi, toată atenția și activitatea Galei urmau să fie dedicate mai ales lui Paul și activității lui, așa că ea se apropie de bagaje, aruncă o privire rapidă asupra etichetelor puse pe diversele cutii, scoase una dintre ele, o duse la birou și o deschise. Extrase cu grijă mașina de scris și o puse în mijlocul mesei. Între mașina de scris și teancul de hârtie lăsă un loc liber pentru carnetul de notițe al lui Paul, carnetul pe care acesta îl purta mereu asupra sa și căruia îi încredința ideile spontane ce îl însuflețeau. Ea se ridică și prin minte îi trecu pentru prima oară bănuiala că poate Paul nu va reuși să rupă lanțurile tăcerii care îl cuprinseseră. Îi era teamă că hotărârea și dorința de a mai provoca o dată soarta nu se vor dovedi de ajuns. Gala puse fotoliul la loc și recunoscă în sinea ei că aceste gânduri erau de nesuportat, cum insuportabilă era și ideea că, de fapt, fusese cu totul și cu totul inutil imensul sacrificiu pe care îl făcuse punându-și propria viață în slujba operei lui Paul.